

NTUCHA OZI ORIAKU OBIANO ZIRI UMUAKA N'UBOCHI NCHETA UMUAKA NKE AFO 2018

Florence Uju Ibeh

Ngalaba Amumamu Igbo, Afrika na Eshia
Mahadum Nnamdi Azikiwe, Oka

Umj edemede

Nchocha a bu maka ntucha ozi Oriaku Obiano ziri umuaka n'ubochi ncheta umuaka nke afo 2018. Ihe kpalitere muo nwa nchocha ime nchocha n'isiokwu a bu na e nwekebeghi ihe ederede n'emereme nsinokwu n'asusu Igbo di ka e nwere n'asusu Bekee. Ihe nwa nchocha bu n'obi bu ichoputa ma agwa ato di n'emereme nsinokwu ha aputara ihe n'uzi Oriaku Obiano ziri umuaka tinyere ima ma o nwere ka emereme nsinokwu si ebulate mmeko mmadu na ibe ya. A gbasoro atutu emereme nsinokwu nke Austin (1962) na Searle (1969) na atutu ndimkpa nke Sperber na Wilson (1986) mee nchocha a. Ufodu nchoputa e nwetara na nchocha a bu na agwa ato di n'emereme nsinokwu n'oru asusu niile putachara ihe n'usoro izi ozi ahụ di ka iyi mejuputa mbunuche onye na-ezi ozi. Nchoputa ozọ bu na onodu adimire ato putakwara ihe na nchocha a. Ozọ bu na e nwere aririo, ndumodu, ekele na ikwe nkwa n'uzi a nke di n'emereme nsinokwu. Uru nchocha a bu na o ga-enye aka igbochi nsogbu a na-enwe na nghotahie na nkwhie echiche na-adi n'okwu mgbe a na-ezi ozi n'ebe ndi Igbo no. Uru ozọ bu na nchocha a ga-enye aka tinyekwue n'onuogu ihe e derela n'isi okwu a ma nyekwa aka ibelata nsogbu na ogbaaghara na-adaputa n'etiti ndi mmadu, ma n'etiti obodo na obodo maka ndomanya o na-ewebata. Uru ozọ bu na okwuu na-eji nkwaru emereme nsinokwu ewulite mmuo onu n'ime ka o gee nti ma ghota ihe a choro ka o ghota nke na-eweta ezi mmekorita n'etiti okwuu na onu. Aro

nwa nchọcha na-atụ bụ na ndị nkuzi na ngalaba asụsụ na omenala Igbo ga-akaba ahụ mee ka e nwee ihe odide n'ebe ọ dị ukwu gbasara emereme nsinokwu n'asụsụ Igbo dị ka ọ dị n'asụsụ Bekee.

1.0 Mkpọlite

N'asụsụ Igbo, e nwere ñkà dị iche iche nke bụ ñkà ọnụ, ñkà okwukwu, ñkà ọgụgụ na ñkà odide. Nzikọrịta ozi banyere na ñkà okwukwu na ọnụ makana ịghọta mbunuche onye na-ekwu okwu bụ ihe kacha mkpa n'usoro nzikọrịta ozi ọ bụla. Nzikọrịta ozi, n'aka nke ọzọ, bụ ihe na-ewulite mmekọrịta mmadụ na ibe ya site n'iwepụta mputara echiche onye na-ekwu okwu ma mezie ka ya na nke ọnụ dabaa. Ime ka nghọta dị na nzikọrịta ozi na iyi nghọta dị na nzikọrịta ozi ahụ ruo ọrụ dị ka Mbah na ndị otu ya siri kọwaa, bụ ọrụ amụmamụ nghọta okwu₁ maọbụ amumechiche na amụmamụ ndinorụ₂. Amụmamụ nghọta okwu bụ ngalaba sayensị asụsụ na-ahụ maka nghọta mkpuruokwu na nkwapụta ya ebe amụmamụ ndinorụ bụ amụmamụ na-ahụ maka mputara dị na mkparịta ụka dị ka ọnọdụ a nọ na ya siri dị. E nwekwara ike isi na ọ bụ ihe na-achikwa okwu mmadụ na-ekwu n'ogbakọ na mputara o nwere n'ebe ọnụ nọ. Amụmamụ nghọtaokwu na amụmamụ ndinorụ dị ka ha bụ otu ihe n'ihia na ha abụọ gbadoro ụkwụ n'echiche dị n'okwu e kwuru.

N'isiokwu a, ọtụtụ ndị mmadụ emeela nchọcha ma detuo ọtụtụ ihe gbasara ihe yitere ya nke ụfọdụ n'ime ha bụ emereme₃ nsinokwu nke dị na agbamakwukwọ ndị ụka Kraịst na nke ọdinala, ntucha amụmamụ ndinorụ n'ozu Prof. Bartho Okolo n'ubochi nnabata umu akwukwọ ndi Mahadum Naijiria Nsuka, na ntucha emereme nsinokwu di ka o si metuta okwu

nne gwara nwa ya na-aga di ọhụ. Dị ka o si di, o nwebeghi onye derela gbasara ntucha⁴ ozi Oriaku Obiano ziri umuaka n'ubochi ncheta umuaka nke afọ 2018. Maka ya ka o jiri di mkpa ka nwa nchocha gaa n'ihu ime nchocha n'isi okwu di otu a.

Nsogbu nchocha a bu na e nweela otutu ihe e dere n'emereme nsinokwu na Bekee mana e nwekebeghi ihe ederede di otu a n'asusu Igbo. Ozọ bu na mkpuruokwu di n'emereme nsinokwu nwere aha di iche iche nke wetara mgbaghari anya n'ebe nwa nchocha no. Ya mere nchocha a jiri di mkpa iji choputa ma tuchaa usoro emereme nsinokwu na asusu Igbo tumadu n'ozu Oriaku Obiano ziri umuaka n'ubochi ncheta umuaka nke afọ 2018.

Mbunuche nchocha a bu itucha ozi Oriaku Obiano ziri umuaka n'ubochi ncheta umuaka nke afọ 2018 iji choputa mputara okwu n'ebe onu no na etu o si hazie okwu ya ahu maka ikwe nghota n'ebe onu no. Mbunuche ozọ bu ichoputa ma agwa⁵ ato di n'emereme nsinokwu ha putara ihe n'ozu Oriaku Obiano ziri umuaka tinyere ima ma o nwere ka emereme nsinokwu si ebulate mmeko mmadu na ibe ya.

Uru nchocha a bu na o ga-enye aka igbochi nsogbu a na-enwe na nghotahie na nkwuhie echiche na-adi n'okwu mgbe a na-ezi ozi n'ebe ndi Igbo no. Uru ozọ bu na nchocha a ga-etinye ihe n'onuogu ihe ndi e derela n'isi okwu a. O ga-enyekwara ndi mmadu aka ikwalite ezi mmekorita n'etiti mmadu na ibe ya.

Nchocha a gbadoro ukwu na nka emereme⁶ nke John L. Austin (1962) n'atutu emereme nsinokwu nke gunyere agwa

ekwumekwu⁷ ma ọ bụ nkwuputa, agwa ọnnu⁸ maọbụ njirimee na agwa nsinekwumekwu⁹ maọbụ nghota ọnnu, na atutu ndimkpa¹⁰ nke Sperber na Wilson (1986). E ji agwa ato ndi a di n'atutu emereme nsinokwu na atutu ndimkpa nke Sperber na Wilson tuchaa ozi Oriaku Obiano ziri umuaka n'ubochi ncheta umuaka na onwa Mee 27, 2018.

Ajuju nchocha bu: Gini ka ndi mmadu ji ezi ozi? Kedu ihe ozi e ziri nwere ike imeputa? Kedu ntumanya onnu n'ozu ahụ? Kedu etu ihe okwu ziri n'ozu si di ire n'ebe onnu no?

Nhiaahu nchocha a bu na o nwebeghi otutu ihe e jirila atutu emereme nsinokwu dee n'asusu Igbo, maka ya ka nwa nchocha jiri choo iji atutu a dee ya. Nhiaahu ozo bu na itapia atumatu ufodu Oriaku Obiano guzobere hira ahụ nke mere ka nwa nchocha tapia ya etu o si ghota ya tinyere na inweta ozi a etu Oriaku Obiano siri zie ya tara akpu n'ihu na nwa nchocha anoghi ebe ahụ oge o na-ezi ozi a. Ma o nwetaziri ozi ahụ n'owa ududo. Ozo sokwa buru nhiaahu nwa nchocha nwere bu na o bughị naani umuaka no n'ebe ahụ nke mere na nwa nchocha weputara ozi a iche iche di ka o si metuta umuaka, ndi nkuzi, ndi nne na nna na ndi goomenti. Nhiaahu ozo bu na atutu emereme nsinokwu e jiri mee nchocha a ka a choputara na aha e nyere mkpuru okwu ufodu di na ya di iche iche nke mere ka nwa nchocha weputa glöz ga-enyere ohanaze aka n'ighota ihe odee bu n'uche.

2.0 Nkwa okpuruokpu okwu di na mkpolite Nzikorita ozi

Nzikorita ozi bu uzọ mmadu na ibe ya si eji asusu ekwukorita, nke na-ebute mmekorita mmadu na ibe ya. Otutu ndi

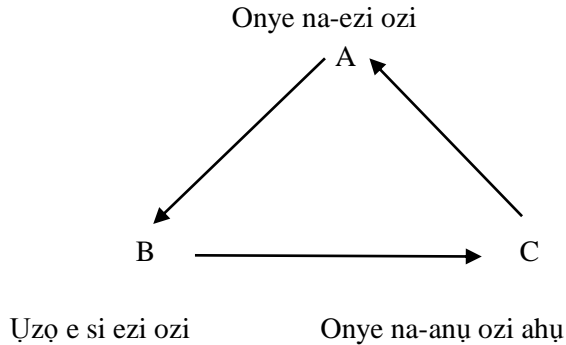
okammụta akọwaala ya n'uzọ dī iche iche ma otu ihe doro anya bụ na nkọwa niile e mere na ya na-egosi na nzikọrịta ozi ga-adịriri n'etiti mmadụ abụọ maọbụ karịa.

Wilson (1992) kọwara nzikọrịta ozi n'uzọ dī mfe. O sị na ozi bụ uzọ mmadụ na ibe ya si ekwukọrịta, atukọrịta echiche ma na-akpakọrịta agwa. Nkọwa a bụ ezi okwu n'ihī na otu onye anaghī ezi onwe ya ozi. Ma o buru na otu onye na-ekwukọrītara onwe ya okwu, ihe o na-eme abughī nzikọrịta ozi kama ntakwu nke putara mmadụ igwa onwe ya okwu. N'aka nke ozọ Tubbs na Moss (1991) huru nzikọrịta ozi dī ka usoro e si ekeputa echiche n'etiti mmadụ abụọ maọbụ karịa. Nkọwa a bukwa otu ihe n'ihī na nzikọrịta ozi ga-adịriri n'etiti mmadụ abụọ maọbụ karịa. Ya bụ, o nweghī mgbe otu onye ga-ezi onwe ya ozi.

Dī ka Ndịmele (2007) si kọwaa, nzikọrịta ozi bụ usoro nkekorịta echiche nke ga-adī n'etiti onye na-ezi ozi na onye maọbụ ndī o na-ezi ya. Na nkọwa ya, o kwuru na o buru na onye e ziri ozi aghotaghī ihe e ziri ya, a mara na nzikọrịta ozi ahū adighī ire ma o buru na o ghotara ihe e ziri ya dī ka e si zie ya bụ ozi, a mara na nzikọrịta ozi dī ire.

N'otu aka ahū, Anagbogu, Mbah na Eme (2010) kọwara nzikọrịta ozi dī ka uzọ niile e si eji okwu onu enwe mmekọrịta n'etiti mmadụ na ibe ya dī ka itulekorịta echiche, mmetuta, ozi dg. nke nwere ike isite n'okwu onu maobu n'odide. Ha kowakwara na izikọrịta ozi enweghī ike idī ire ma o buru na o dighī n'etiti o pekata mpe mmadụ abụọ. Dī ka ha si kọwaa, o buru na mmadụ na-ekwuru onwe ya okwu, o bughī ozi ka o na-ezi kama o bụ ntakwu ka o na-eme.

Na nkọwa Echebima (2005), nzikọrịta ozi metụtara onye na-ezi ozi na onye na-anụ ozi ahụ na ụzọ e si ezi ya. Dị ka o si kọwaa, a ga-asị na nzikọrịta ozi chọrọ ihe atọ ndị a: onye na-ezi ozi, ụzọ e si ezi ozi na onye na-anụ ozi ahụ. O ji eserese dị otu a wee gosi nkọwa ya:

N’iji mee ka nzikọrịta ozi dị ire, ihe anọ ndị a dị mkpa:

Onye na-ezi ezi: Nke a bụ onye ozi ahụ si n’ọnụ ya apụta. Ozi ahụ nwere ike ịbụ ọkwa maọbụ ntugharị uche nke ọ chọrọ ka onye maọbụ ndị ọzọ nụ.

Ozi na onwe ya: ya bụ ihe ahụ si n’ọnụ okwu apụta nke ọ na-achọ ka mmadụ nụ.

Ụzọ mgbasa ya bụ ozi: nke bụ etu onye na-ezi ozi ahụ si chọọ ịgbasa ya. Nke a nwere ike bụrụ site n’igwe na-ekwu okwu, igwe onyonyo, site n’akwụkwọ ozi nuzpepa dg. Ma ọ bụrụ na ozi ahụ bụ nke a na-agwa uwa. Ọ bụrụ nke nwere onye maọbụ ndị a kpọrọ aha maka ozi ahụ dị ka ọ dị n’isi okwu a, e nwere ike iji okwu ọnụ nkịtị maọbụ anya zie ndị a chọrọ izi ozi ahụ ya bụ ozi.

Onye maọbụ ndị nnara ozi: Nke a bụ onye maọbụ ndị a na-ezi ozi a chọrọ izi.

Asụsụ

N’aka nke ọzọ, asụsụ dịkwa mkpa ikọwa ebe a n’ihi na o so n’ihe e ji ezi mmadụ ozi. Asụsụ dī ka Lyons (1970) si kọwaa bụ ihe mmadụ na ibe ya ji enwe mmekọrịta. Ndi ahụ ga-abụ ndi bi n’otu obodo ma na-anụkọrịta asụsụ ahụ ọnu.

Syal na Jindal (2013) kọwara asụsụ dī ka nnukwu ihe dī mkpa na nzikọrịta ozi, nke na-adī n’etiti ndi mmadụ. Ha kọwara na onye mbụ nwere ike iji echiche, mmetụta na nkwenye zie onye nke abụọ ozi mgbe ha nwere otu asụsụ. Dī ka ha si kọwaa, e nwere ọtụtụ ụzọ ndi ọzọ ndi mmadụ si ezi ozi dī ka iji amụ, ikwe n’isi, igbu n’iku, igbu ọdụ dg. Ma ụzọ nzikọrịta ozi nke metụtara okwu a bụ nke e ji okwu ọnu ezi.

2.1 Ntuleghari Agumagu

Nke a bụ ihe ndi a ga-ahụ na ntuleghari agumagu: nnyocha atụtụ, nchọcha e merela n’isiokwu na atụtụ nchọcha.

2.2 Atụtụ Nchọcha

N’atụtụ nchọcha, nwa nchọcha tulerere atụtụ echiche na atụtụ nsinonodu dī iche iche ma site na ha hōrō atụtụ nke ka mma maka nchọcha a. Atụtụ ndi a tulerere gūnyere:

2.2.1. Atụtụ Nchoputanezie¹¹

Atụtụ a na-ekwu na ebumnobi e jiri mee ahiriokwu bụ ya bụ mputara ahiriokwu ahụ na ọ bughị nghota mkpuruokwu digasi n’ahiriokwu ahụ nwere. Onye isi atụtụ nke a bụ Taski (1933). Atụtụ a na-akowakwa na mgbe a na-atule ndinechiche okwu, e kwesiri imata n’ezie ma okwu ahụ enwere agwara ndi ahụ a si na o nwere. Njirimara atụtụ a bụ iwu o nyere si “ihe bụ ihe naani ma ọ buru n’ezie na ihe bụ ya bụ ihe.” Atụtụ a riri mperi n’ihi na ma echiche ihe ọ bụ eziokwu ma ọ bụ asị enweghi ka o si gbasara okaaasụ. Ihe gbasara okaaasụ bụ ikowa ma

ahiriokwu o dabara adaba n'usoro okaasusu si hazie asusu ya. Ya bu, a na-ewere ihe e kwuru n'udi ya ma kowaa. Nke a kpatara na ndi okammuta na-akowa ihe e kwesiri isi n'ekwumekwu mata n'ebughi uzọ gaa mee nchocha gbasara agwara ya.

2.2.2. Atutu Njirimee¹²

Atutu a bu Ludwig Wittgenstein tuputara ya n'afọ 1953. Ihe atutu a na-akowa bu na echiche okwu o bula bu ihe ndi nwe ya ji ya eme n'asusu. Ihe nke a na-egosi bu na o nweghi okwu nwere echiche aka ya, mana echiche nwere odidi nnozo onwe nke na-emetughi onodu ya n'asusu maobu n'atumatu okwu. Uru atutu a bu na o na-eweputa echiche na nsirihu mba di iche iche. Mperi atutu a riri bu na o naghị enye okwu echiche.

2.2.3 Atutu Emereme Nsinokwu¹³

Atutu a bu Austin (1962) na Searle (1969) tuputara ya. Ha weputara atutu a maka mperi atutu njirimee riri n'inye okwu echiche. Atutu emereme nsinokwu na-akowa ka a ga-esi jiri okwu mee ihe n'ububu nke o deputara n'akwukwo ya o kporo "How to do things with words", n'asusu Bekee, nke putara etu e si eji okwu eme ihe n'asusu Igbo. Ihe atutu a na-akowa bu n'echiche okwu o bula gbadoro ukwu n'ihe a ga-eji ya bu okwu were mee. Na nkowa Austin, o dighi mkpa itule ma okwu si mmadu n'onu o kwuru o bu eziokwu ka o bu asi, ihe ka mkpa bu ma ya bu ihe e kwuru o ga-arunwu oru n'emereme nsinokwu. Usoro o na-agbaso n'ime nkowa bu na o na-aju uru okwu o bula bara n'ebe e kwuru ya. Ebe o na-eleba anya bu ike di n'okwu e kwuru. Uru atutu a bu na o mere ka a mata na ike di n'okwu onu mmadu kwuru. Nkocha o nwere bu na mgbe ufodu agwa nghota na-adi n'okwu e kwuru anaghi adicha mfe maka ighota ihe okwu na-ekwu na-esite n'onodu nkata na ebe a no kwuo ya. Onye ozọ kwadosiri

atụtụ a ike ma bụrụ onye nyeere Austin aka bụ Searle site n'akwụkwọ ya o dere n'afọ 1969. Na nkọwa nke ya, o kwuru na echiche okwu ọ bụla na-esite n'uru okwu ahụ bara na gburugburu e kwuru ya. Ihe atụtụ a na-eleba anya bụ ike dị n'okwu e kwuru ekwu.

2.2.4 Atụtụ Nghọta Ụbụbọ maọbụ Nsonye n'Ụbụbọ¹⁴

Onye tụtara atụtụ a bụ Grice n'afọ 1975. Atụtụ a malitere maka mperi atụtụ emereme nsinokwu riri n'ihe gbasara mgbagwoju anya ọ na-eweta n'okwu ndị yitere onwe ha. Ya ka Grice jiri tụtuta atụtụ a. Grice na-akọwa na echiche okwu ọ bụla na-agbado ụkwụ na mmekọrịta dị n'etiti okwu na ọnyụ nke a na-ahụ site n'etu ọnyụ, si aghọta ihe okwu na-ekwu. N'atụtụ a, Grice na ndị otu ya na-akọwa na tupu nkata ọ bụla enwee echiche, o nwere usoro anọ ọ ga-agbaso ndị bụ:

Iwu nhanole¹⁵: N'ebe a, okwu ekwesighi iwepu ihe n'okwu ya maobu kwukaria ihe kwesiri okwu ahụ.

Iwu nkwenezie¹⁶: Nke a bụ iwu nkata choro na okwu ga-agba mbu ikwu ihe o maara bu ezie n'enweghi asi.

Iwu adimmkpa¹⁷ ma o bu iwu ndabara: N'ebe a, okwu kwesiri ikwu ihe di mkpa n'okwu a na-ekwu.

Iwu ndomanya¹⁸: Iwu a achoghi okwu nwere okwu a na-enyo enyo. Ya bu, okwu ga-ekwu okwu n'uzo di nke nke, nwee ezi nhazi na ihe o bu kpom kwem.

Uru atụtụ a bụ na o weputara uzọ di mfe e kwesiri igbaso were tnye echiche dabara adaba n'okwu ma mekwaa ka a huta mmekorita di n'etiti okwu na onyu oge o bula a na-ekwu okwu.

Nkocha atụtụ a bụ na mgbe ufodu, ububọ anaghi agbasocha usoro anọ ndi ahụ Grice weputara tupu e nwee echiche dabara

adaba. Nkọcha ọzọ bụ na ihe dị mkpa n'okwu abughị etu okwu na ọnuu si kwuo ya kama ọ bụ etu okwu ahụ si dị mkpa n'ọnođu e ji kwuo ya.

2.2.5 Atụtu Ndịmkpa

Ndị tụtara atụtu a bụ Sperber na Wilson n'afọ 1986. Ha tụtara atụtu a maka mperi atụtu nghota ụbụbọ riri. Ihe atụtu a na-akọwa bụ na okwu inwe echiche abughị usoro okwu ahụ gbasoro kama ọ bụ mkpa okwu ahụ dị n'ụbụbọ. O bụ mkpa okwu ọ bụla dị na-ekpebi echiche e nwere ike inye ya nakwa ọnođu ya bụ okwu ga-anọ n'ụbụbọ. Sperber na Wilson na-akọwa na ọ bụ sọ okwu ndị dị mkpa n'ụbụbọ na-enwe echiche mana okwu ndị enweghị mkpa ha dị anaghị enwe echiche ọ bụla n'ụbụbọ.

Uru atụtu a bara bụ na ọ na-eme ka ndị mmadụ ghota mkpa okwu ọ bụla dị n'ụbụbọ ma na-enyere okwu aka ikaba ahụ hazie okwu ya nke ọma ka o wee dị mma na ntị ndị ọnuu nke ga-eme ka ha gee ya ntị mgbe ọ na-ekwu okwu.

Mperi atụtu a riri bụ na a maghị usoro doro anya e ji ama okwu dị mkpa na nke adighị mkpa. Nke a bụ maka na okwu dị mkpa n'ebe otu onye nọ nwere ike ọ gaghị adị mkpa n'ebe onye ọzọ nọ.

2.2.6 Atụtu Mmekọrịta Mmadu na Ibe ya

Atụtu nke a bụ nke Milroy tụtara n'afọ 1987. Milroy na-akọwa na e nwere ihe jikọtara etu asusu a na-asu si agbanwe na ka mmadụ si emekọrịtadebe n'obodo. N'iga n'ihu, etu mmadụ nwedebere agba n'obodo bụ ihe na-egosi ka o si asu asusu na ụdị okwu ọ na-ekwu. O na-akọwa na e nwere ụfọdu mgbamonwe e nwere ike tūlee ka etu mmadụ ha na etu o si ekwu okwu. Ihe e jibu elele mmekọrịta mmadụ na ibe ya

gunyere enwemagba, abụmoke na mgbamafo. Mana atụtụ a gbatịkwuru ihe ndị a ma tinyekwuo ịma mmadụ, mpụmụzọ, ngụdebe akwụkwọ, ebe obibi dg. Ha na-ekwu na ihe mgbamonwe ndị a na-emetụta ka mmadụ si eji asụsụ arụ ọrụ nakwa ụdị olu onye ahụ na-asụ.

Ihe atụtụ a na-akọwa bụ na onye na-eme nchọcha kwesiri ịchọta onye pụrụ inye ya ngwa nchọcha kacha mma maka isi okwu ọ na-enyocha maka na onye ọ bụla bi n'obodo nwere ebe ọ bara uru na nchọcha dị aña. Atụtụ a dị mma n'ihì na ọ rụturu aka na mmekọrịta mmadụ na ibe ya nke yitere ihe a na-edede maka ya ebe a.

2.3 Nchọcha E Merela N'isiokwu

N'ebe a, a ga-atụle ihe ndị mmadụ derela metụtara isi okwu a, nke bụ ezi okwu bụ na e nwekabeghị ihe e derela n'emereme nsinokwu n'asụsụ Igbo. Ka osiladi, e lebara anya na mkpuru olenaole a hụrụ.

Anịdobe (2014) mere nchọcha nke nkọwa ya n'asụsụ Igbo bụ ntucha asụsụ ndinorụ dika o si metuta ozi okankuzi Bartho Okolo ziri umu akwukwo ohuru Mahadum Najirja, Nsuka, n'ubochi nnabata ha. Mbunuche ode bụ ichoputa ka a ga-esi zie ozi ka onye e ziri ghotu ghara inwe mgbagwoju anya. O ji usoro atutu emereme nsinokwu mee nchocha a. Nchoputa ya gosiri na emereme niile di n'amumamu ububo putara ihe na nzikorita ozi ma mejuputa ebumnuche okwu. E ji ya ziputa ariri, ajuju, ntimiwu, nkwa, ekele, ozi na ihe ndi ozo. Nchocha a yiri nchocha nke a mana ihe di iche na ha bu na o bughu otu udiri ozi ka ha bu.

Chimeziem (2008) mere nchọcha nke isi okwu ya bụ “Analyzing Communication and Culture as Semiotics” nke putara ntụcha nzikọrịta ozi ekwughekwa na omenala ka amụmamụ akara n’asụsụ Igbo. Mbunuche nchọcha a bụ ma e nwere ike iji akara gosi nzikọrịta ozi na omenala. Nchọputa ya bụ na e nwekwara ike iji akara na asụsụ were ziputa omenala na nzikọrịta ozi. Ozo kwa ma omenala ma nzikọrịta ozi kwesiri ka e were ngalaba atọ ndi a: akara, asụsụ na omenala ha ji aru oru were muo ya. Nchọcha a bara uru maka na o meturu aka na nzikọrịta ozi na uzọ e nwere ike isi mee ya. Nchọcha a di iche na nke nwa nchọcha na-edede maka ya.

Onwudiwe na Ugochukwu (2012) mere nchọcha na Bekee nke isiokwu ya bụ “Language as a Vehicle for Cultural Transmission: The Case of Igbo Language” nke putara “Asụsụ di ka ihe e ji agbasa nkuzi omenala: Omumu asụsụ Igbo”. Mbunuche nchọcha ha bụ ima ka a ga-esi were asụsụ na-akwalite omenala. Nchọputa ha bụ na otutu ndi mmadu ma ulo oru anaghi aru oru ha n’ebe igbasa ozi omenala di. Nchọcha a bara uru maka na o metukwara aka n’iji asụsụ wee kwalite omenala. Ma o di iche na nke nwa nchọcha n’ihi na o bụ n’ozi Oriaku Obianọ ziri umaka ka nwa nchọcha mere nke ya.

Ibeh (2017) mekwara nchọcha gbasara ntụcha okwu njirimee di ka o si metuta okwu nne gwara nwa ya na-aga be di ohuu. Mbunuche nchọcha a bụ ima ma e nwere etu agwa atọ e nwere n’emereme nsinokwu si puta ihe n’okwu nne gwara nwa ya na-aga be di ohuu. Nchọputa ya bụ na agwa atọ di n’okwu njirimee bụ agwa nkwaputa, agwa onunu na agwa adimire nsinekwumekwu putara ihe ma hazikwaa okwu ndi

ahụ n'usoro agwa atọ ndị a. Nchọputa ọzọ bụ na o kwuu na-
eji nkọwaru okwu njirimee ewulite mmụọ ọnnụ n'ime ka o
gee ntị, ghotà ihe a chọrọ ka ọ ghotà.

Udemmadu na Umezi (2017) mere nchọcha nke isi okwu ya
bụ “The Language of the Sacraments of the Catholic Church:
Austin and Searle’s Model” nke putara Asụsụ dị na
Sakaramenti ga nke ndị ụka Katolik: Ntuzi aka Austin na
Searle. Na nchọputa ha, ha hụrụ nka emereme dị ka isi sekpu
ntị na sayensị asụsụ bụ ya kọwaputara kpomkwem adimire
sakaramenti ndị a. Ọzokwa bụ na agba atọ e nwere n'ọrụ
asụsụ bụ agwa nkwuputa, agwa njirimee na agwa
nsinekwumekwu putachara ihe na ntinye sakaramenti ndị a
ga. Nchọcha a bara uru n'ihì na ha jikwa atụtụ Austin (1962)
mee nchọcha ha. Nchọcha ha dị iche na nke nwanchọcha na-
eme n'ihì na isi okwu ha bụ maka sakaramenti ma isi okwu
nke nwanchọcha bụ ntucha ozi Oriaku Obiano ziri umụaka
n'ubochi ncheta umụaka nke afọ 2018.

Mbata (2013) mere nchọcha nke o ji emereme nsinokwu
tuchaa agbamakwukwo n'uzo odinala na nke ụka. Ufodu ihe
ndi o choptara bu na e nwere nkwunihu na atumatu okwu
ngo n'Igbo tinyere na nke o bula n'ime ha na-agbado ukwu
n'onodu a no na ya. Nchoputa ozo bu na atumatu okwu ngo
na-aka aputakarị ihe na nnukwu mmemme eguzobere n'ala
Igbo. Na mmechi, o kowara na o buru na ndi Igbo muta
emereme nsinokwu nke oma, o ga-enye aka wulite mmekorita
mmadu na ibe ya. Nchocha a bara uru maka na o ziputara
mkpa emereme nsinokwu di n'ikwalite mmekorita mmadu na
ibe ya. O di iche na nchocha a maka na o tulere emereme
nsinokwu di ka o si metuta agbamakwukwo odinala na nke

uka ebe nchọcha a bụ ntucha ozi Oriaku Obiano ziri ụmụaka n'ụbọchị ncheta ụmụaka nke afọ 2018.

2.4 Atụtụ Njirimee Nchọcha

Atụtụ a ga-eji mee nchọcha a bụ atụtụ emereme nsinokwu nke Austin (1962) na Searle (1969) tụtutara. Ihe atụtụ Austin na Searle na-akọwa bụ na e ji asụsụ emepụta uche okwu ma jiri ya na-eme ka iwu ọdinala echiche dị ire. Na nkọwa Austin na Searle, ọ dighị mkpa ịtule ma okwu e kwuru ọ bụ ezi okwu ka ọ bụ asị kama ihe ka mkpa bụ ma ya bụ ihe e kwuru ọ ga-arụnwu ọrụ n'emereme nsinokwu. E ji agwa atọ dị n'ọrụ asụsụ dị ka Austin kọwara wee ruo ọrụ n'isiokwu ya. Agwa atọ ndị ahụ bụ:

Agwa nkwapụta maọbụ ekwumekwu: Nke a bụ mgbe okwu kwuputara ebumnuche ya nke o kwuru ka onye ọ na-agwa nụ olu ya.

Agwa njirimee maọbụ agwa ọnụ: Nke a bụ ebe ọnụ na-atapị ekwumekwu okwu ma ghotara ihe ọ tụtụ anya n'aka ya. Ntụmanya ya nwere ike ịbụ ntimiwu, aririọ, nkwa, ndumodu dg.

Agwa adimire nsinekwumekwu maọbụ nghota ọnụ: Nke a bụ ihe onye ngere ghotara site n'ihe e kwuru. Ọ bụ ụdị agwa a ka a na-ahụ n'agbamakwukwọ, ịlụ di na nwunye, ịgụ aha, itinye mmiri Chukwu, ịkwọ aka n'isi, abụmọny, ite mmanụ nsọ na inye ọkwa dị iche iche. Dị ka Ndimele (2007) si kọwaa, na mmadụ abụọ na-aza di na nwunye bụ emereme asụsụ. Austin (1962) kọwakwara n'emereme ndị a ga-enwe ọnọdu adimire¹⁹. Ya bụ, ọ buru na a baa mmadụ aha, aha ahụ agaghị adị ire ma ọ buru na onye ahụ abughị onye kwesiri ịba aha ahụ. Ọ burukwa na a kpọọ mmadụ di na nwunye mana omenala gbasara ya maọbụ onye mere ha di na nwunye abughị onye kwesirinụ, nke a agaghị adị ire.

Ihe nwa nchọcha jiri were atụtụ a bụ maka na e nwere ihe okwu bu n'uche ọ chọrọ ka ọnuu nụ ma were ya mee ihe. Dị ka Austin si kọwaa, e ekere ọnọdu adimire ụzọ atọ nke bụ ọnọdu nkwadobe²⁰, ọnọdu nkwunzie²¹ na ọnọdu ndimkpa²².

Ọnọdu nwadebe: Nke a bụ ọnọdu na-akọwa na onye na-emepụta emereme nsinokwu ga-enweriri ikike ime ya ka o wee di ire, ọ buru na onye ahụ enweghi ikike ime nke a wee mee ya, okwu ya agaghi adi ire n'ebe ọnuu nọ.

Ọnọdu nkwunzie: Nke a bụ ọnọdu na-akọwa ma onye na-eme ihe ejikwa ezi okwu eme ihe ọ na-eme. Ọ na-akọwa na a ga-ejiri ezi okwu mgbe a na-ekwu maka emereme nsinokwu.

Ọnọdu ndimkpa: Ọnọdu a bụ nke na-ajụ ma okwu ekwenyesikwara ike n'ihe ọ na-ekwu. Ọ buru na okwu ariọ ihe, ọ ga-adi nkwadobe inata ihe ahụ ọ rioro maka ya.

Dị ka Lyons (1977) si kọwaa, ọ buru na mmadu ariọọ maka ihe ma ghara iwere ihe ahụ mgbe e nyere ya ihe ahụ, a mara na ọ dara iwu nkwa²³.

Atụtụ ọzọ a ga-eji ruo ọrụ na nchọcha a bụ atụtụ ndimkpa nke Sperber na Wilson (1986). Atụtụ a na-akọwa na okwu inwe echiche abughi usoro okwu ahụ gbasoro kama ọ bụ mkpa okwu ahụ di n'ububo. Atụtụ a di mkpa n'ihi na ọ na-eme ka ndi mmadu ghotu mkpa okwu ọ bula di n'ububo ma na-enyere okwu aka igba mbọ hazie okwu ya ka ọ di mma na ntị ọnuu ka ha gee ya ntị mgbe ọ na-ekwu okwu. Atụtụ a bara uru na nchọcha a n'ihi na ozi a na-ezi mmadu kwesiri ihazi nke oma ka ọnuu nwee ike ige ntị ghotu ihe a na-ekwu maka ya. Ihe nwanchọcha jiri were atụtụ abuo ndi a bụ maka na nchọcha a gbadoro ukwu na nkwenye atụtụ emereme nsinokwu na atụtụ ndimkpa.

2.5 Nchikọta Ntule Agumagu

Na nchikọta ntule agumagu e mere ebe a, e lebara anya n'echiche ndi ufodu e ji okwu ha agba izu n'ebe amumamu nzikorita ozi di. A huru ka nkowa ha siri metuta isiokwu a. Ihe ozo e mere ebe a bu ntule atutu di iche iche metutara isi okwu nchocha a. Site na ntule ntulekorita atutu ndi a ka e siri horo atutu ka mma a ga-eji ruo oru maka nchocha a. A tulekwara nchocha e merela n'isiokwu ndi gunyere nke Anodobe dere n'asusu ndinoruru di ka o si metuta nkuzi okankuzi Bartho Okolo ziri umu akwukwo batara ohuru na Mahadum Najirja, Nsuka, n'ubochi nnabata ha, Chimeziem dere na ntucha nzikorita ozi ekwughekwa na omenala di ka amumamu akara, Onwudiwe na Ugochukwu mere nke ha n'isiokwu a bu asusu di ka ihe e ji agbasa nkuzi omenala: Omumu asusu Igbo, Ibeh mere nke ya n'okwu njirimee di ka o si metuta okwu nne gwara nwa ya na-aga be di ohu, Udemmadu na Umezi mere nke ha n'asusu di na sakaramenti ga nke ndi uka katolik: Ntuziaka Austin na Searle, Mbata ji emereme nsinokwu tuchaa agbamakwukwo n'uzo omenala na nke uka. Nchoputa e nwetara na ntule niile e mere gosiri na e debeghi ihe n'isi okwu amumamu a. Ya ka mkpa nchocha a jiri di.

3.0 Nziputa na Ntucha Ngwa Nchocha

N'ebe a, nwa nchocha lebara anya n'ihe bu mbunuche ya na nchocha a nke bu itucha ozi Oriaku Obiano ziri umuaka n'ubochi ncheta ha nke afọ 2018 site n'imata ihe okwu bu n'uche n'okwu o kwuru, na mputara okwu ya ahụ n'ebe onu nọ. Ihe nwa nchocha mere bu ibu uzo choputa ozi ahụ nke di na Bekee ma tugharia ya n'asusu Igbo. Ebe o si nweta ozi ahụ bu n'owa ududo. O jizi agwa ato di n'atutu emereme nsinokwu nke Austin (1962) na Searle (1969) na atutu

ndimkpa nke Sperber na Wilson (1986) wee tuchaa ozi a. Nwa nchọcha ji ‘A1’, ‘A2’, ‘A3’ dg ziputa ahiri nke mbu, nke abuo, nke ato dg na ntucha njantule ya. Nke a putara ihe na 3.1. E nwekwara mgbakwunyere I, II na III. Mgbakwunyere I bu glọz nke bu ntuziaka ga-enyere onye na-agu ederede a aka ighota ihe mkpuruokwu ufodu putara, mgbakwunyere II bu ozi ahụ di ka Oriaku Obiano si zie ya nke e wetara n’owa ududo ebe mgbakwunyere III bu ntughari ozi ahụ nke sitere n’aka nwanchocha.

3.1 Iji Agwa Atọ Dị n’Emereme Nsinokwu Tuchaa Ozi Oriaku Obiano Ziri Umụaka n’Ubochi Ncheta Umụaka nke Afọ 2018.

Ntucha Ozi Oriaku Obiano

A	Oriaku Obiano	Emereme nsinokwu	Oru
	Agwa nkwuputa	Agwa njirimee maobu agwa onunu	Agwa nsinekwumekwu
	“Ana m ekele unu bu umuaka n’emume ncheta ubochi umuaka nke afọ a.” (A1)	Nkwuputa na ekele	Ngosi ime ka umuaka noro nwayo
	Isiokwu “Ikeputa ohere di mma maka umuaka.” (A2)	Izi ozi na ikwuputa nke bu ezi okwu	Ige nti na ino nwayo
	“Umụaka bu	Ikwuputa	Ige nti na ino

	olile anya mba ọ bụla ya mere na a ga-azụ ha nke ọma ma mekwaa ka onye ọ bụla chekwaa ha.” (A3)	nke bụ ezi okwu	nwayọọ
	“Ikeputa ohere dị mma maka umụaka bụ ihe dabara nke ọma ma bụrụkwa ihe e nweghi mgbe ka mma ikwu ya kariya ugbua ala anyi na- ariya ọria amaghi ihe echi ga-abu nke na-eyi agamnihu na nkwudosi ike ha egwu.” (A4)	ikwuputa nke bụ ezi okwu	Ige nti

	“N’agbanyeghi nsogbu, ma nke na-ebukwasị ọtutu ezi na ụlọ ibu, anyị agaghị echezo nke bu ezi okwu; o bu umuaka ka a na-elegara anya n’odinihu tinyere na ha ga-abu mkpuru o bu la anyi kunyere n’ime ha.” (A5)	Inye ndumodu na ntuzi aka	Igba mbọ ibu mmadu n’odinihu na ndi okenye inye ha nkwardo
b	N’ebe ndi nkuzi no: “Ya bu ka anyi gosi ha ihunanya site n’ikeputara ha ohere na ebe ka mma anyi ga-anọ kuziere ha eziokwu, kunye egwu Chineke ma na-egosiputa ya oge niile.” (A6)	Inye ndumodu na irio aririo	Ime ha ka ha na-agbasi mbọ ike ma na-atu egwu Chineke
c.	N’ebe ndi goomentị no: “Ana m	Inye ekele	Goomentị ikwudosi ike

	eweliri mbọ gọọmentị na- agba aka n’elu n’ikewaputara umụaka ebe di mfe n’atumatụ imeta umụaka oyi a kpọrọ “Child- Friendly Policies” na Bekee nke e guzobere na Steeti Anambara.” (A7)		n’idoziri umụaka onọdu maka odinihu
	“Amumamu Ilezi Ezinaulo na nkwalite ya” ga- akwudosi ike n’ikwado gọọmentị n’atumatụ na ikwudosi ike na nkwado maka ezi ahụike nne na nwa ebe o na- agbakwa mbọ ezi nchekwa maka ezi ahụike umụaka malite n’ezi na ulo gafee na	Ikwe nkwa	Gọọmentị ikwudosi ike na mbọ o na-agba maka ahụ ike umụaka na ezi nchekwa ha

	steeti.” (A8)		
d	N’ebe ndị nne na nna nọ: “Ana m ariọ ndị nne na nna ka unu ghara inwe nkoropu n’ihe mgbakasị ahụ nke ụbọchị kama gbasienụ mbọ ike igbochi ụmụaka na ibi ndụ oke ọchịchọ site n’ime ka ezinaụlọ buru ala eze nke udo maka ha.” (A9)	Ariọ na inye ndumọdu	Ime ka ndị nne na nna gbasie mbọ ike izulite ụmụaka n’uzọ ka mma maka ọdị mma ha n’ọdinihu

	“Dị ka m na-agwa ụmụaka, na-agbasinụ mbọ ike n’akwụkwọ unu ma na-amụkwa ezi omume n’ụlọ na n’obodo unu.” (A10)	Inye ndumọdụ	Ụmụaka ịgu akwụkwọ na ime ezi omume
	“N’ikpeazu, ana m asị unu ụbọchị ncheta ụmụaka ọma.” (A11)	Ngosi nnabata na ekele	Ụmụaka inwe obi uto

3.2 Atụtụ Ndịmkpa

Atụtụ Sperber na Wilson (1986) dị mkpa na nchọcha a n’ihi ihe ọ kọwara maka ime ka ndị mmadụ ghọta mkpa okwu ọ bụla dị n’ụbụbọ na otu o si enyere okwu aka ịhazi okwu ya nke ọma ka ọ dị mma na ntị ndị ọnyụ nke ga-eme ka ha were gee ya ntị mgbe ọ na-ekwu okwu.

Ozi Oriakụ Obianọ ziri ụmụaka bụ nke a haziri nke ọma. Na mbụ, o ji ekele nnabata malite nke a huru n’A1, “Ana m ekele unu bụ ụmụaka n’emume ncheta ụbọchị ụmụaka nke afo a.” Nke a mere ka ụmụaka nọrọ nwayọọ ma gewe ntị. N’A2, o ziputara ihe bụ isiokwu n’ụbọchị ahụ nke bụ ‘ikeputa ohere dị mma maka ụmụaka’. Nke a ga-eme ka ụmụaka gewe ntị.

N'A3, “Ụmụaka bụ olile anya mba ọ bụla ya mere na a ga-azụ ha nke ọma ma mekwaa ka onye ọ bụla chekwaa ha.” Ọ kọwara na ụmụaka bụ olile anya anyị n’ọdinihu na maka ya ka a ga-eji zụọ ha nke ọma ma mekwaa ka e chekwaa ha nke ọma. N’ahiri na-eso nke a, ọ kọwara na ikeputa ohere di mma maka ụmụaka bụ ihe di mma ma dabakwa mgbe e ji kwuo ya. Ọ kọwara na ihe o ji dabaa mgbe e ji kwuo ya bụ maka etu onodu ala anyi si di n’oge ugbo a.

N'A5, “N’agbanyeghi nsogbu, nke na-ebukwasị otutu ezinaulo ibu, anyi agaghi echezọ nke bụ eziokwu; ọ bụ ụmụaka ka a na-elegara anya n’ọdinihu tinyere na ha ga-abụ mkpuru ọ bụla anyi kunyere n’ime ha.” Ọ kọwara na ọ bụ eziokwu na e nwere nsogbu a ma nke mere na otutu ezi na ulo buzi ibu. Na di ka o si kowaa, ọ gaghi eme ka e chefu o na ụmụaka bụ olile anya anyi n’ọdinihu maka ya ka a ga-eji kunye mkpuru di mma n’ime ha.

N'A6, “Ya bụ, ka anyi gosi ha ihunanya site n’ikeputara ha ohere na ebe ka mma anyi ga-anọ kuziere ha eziokwu, kunye egwu Chineke ma na-egosiputa ya oge niile.” Ọ rioro ka e gosi ụmụaka ihunanya site n’ikeputara ha ohere na ebe di mma a ga-anọ kuziere ha eziokwu ma kunye egwu Chineke n’ime ha. N’ahiri A7, “Ana m eweliri mbo goomentị na-agba aka n’elu n’ikewaputara ụmụaka ebe di mfe n’atumatu imeta ụmụaka oyi a kporo “Child-Friendly Policies” na Bekee nke e guzobere na Steeti Anambara.” Ọ na-ekele mbo goomentị na-agba n’ikeputara ụmụaka onodu di mfe site n’atumatu imeta ụmụaka oyi a kporo “Child friendly policies” na Bekee nke e guzobere na steeti Anambara.

N'A8, "Amumamu Ilezi Eziualo na nkwalite ya" gakuwodosi ike n'ikwado goomentu n'atumatu na ikwodosi ike na nkwado maka ezi ahuike nne na nwa ebe o na-agbakwa mbọ ezi nchekwa maka ezi ahuike umuaka malite n'ezinaulo gafee na steeti." Oriaku Obiano na-ekwe nkwa na atumatu a o guzobere ga-agba mbọ ikwado goomentu maka ezi ahuike nne na nwa na ezi nchekwa umuaka malite n'ezinaulo ruo n'ogo steeti.

N'A9, "Ana m ario ndi nne na nna ka unu ghara inwe nkoropu n'ihe mgbakasi ahụ nke ubochi kama gbasienu mbọ ike igbochi umuaka ibi ndu oke ochicho site n'ime ka ezinaulo buru ala eze nke udo maka ha." Okwu na-ario ndi nne na nna ka ha ghara inwe nkopolu obi maka ihe isi ike juputara ebe niile kama ka ha gbasie mbọ ike gbochie umuaka ibi ndu oke ochicho site n'ime ka ezinaulo buru ala eze nke udo.

N'A10, "Di ka m na-agwa umuaka, na-agbasinu mbọ ike n'akwukwo unu ma na-amukwa ezi omume ma n'ulo ma n'obodo unu." O duru umuaka odu ka ha gbasie mbọ ike n'akwukwo ha na imuta ezi omume ma n'ulo ma n'obodo ha.

N'A11, "N'ikpeazu, ana m asi unu ubochi ncheta umuaka oma." O kekwara umuaka ma si ha ezigbo ubochi ncheta ha. N'atutu ndimkpa nke e ji mee nchocha a, okwu niile okwu jiri zie ozi ya di mkpa n'ububu a. Okwu ji maka ya hazie okwu ya nke oma nke ga-eme ka ndi onu ya gewe ni mgbe o na-ezi ha ozi ndi ahụ.

4.1 Nchikọta Nchọputa

Na nchikọta nchọcha a, isiokwu ya bụ ntucha ozi Oriaku Obiano ziri umuaka n'ubochi ncheta umuaka nke afọ 2018. A chọputara na agwa atọ di n'emereme nsinokwu n'oru asusu niile putachara ihe n'ozu Oriaku Obiano ziri umuaka. Ozokwa emereme nsinokwu di mkpa na okwu o bula e kwuru n'ebe o bula na onodu e ji kwuo ya. N'emereme nsinokwu, di ka a huru na nchọcha a bu ihe kacha ebulate mmeko mmadu na ibe ya. Ya na-eme ka mmekorita mmadu na ibe ya toto ato maka ndomanya o na-ewebata. O na-emekwa ka akparamagwa mmadu gbanwee ma na-ebelata nsogbu na nghotahie na-adaputa n'etiti ndi mmadu maobu n'etiti obodo na obodo maka ndomanya o na-ewebata. E jikwa emereme nsinokwu ziputa aririo, ndumodu, nkwa na ekele na nchọcha a.

Okwuu na-eji nkwaru emereme nsinokwu ewulite mmuo onu n'ime ka o gee nti ma ghotu ihe a chorot ka o ghotu nke na-eweta ezi mmekorita n'etiti okwuu na onu. A chopotakwara na onodu adimire ato e nwere putara ihe bu onodu nkwadobe, onodu nkwunzie na onodu ndaba.

N'aka nke ozu, a chopotakwara na atutu ndimkpa ruru oru n'ozu Oriaku Obiano ziri umuaka n'ihu na o nyere ochocha aka iji hazie okwu ya, iji chopta ihe kpatara na okwu ya di mma na nti onu ma nyekwa aka ime ka ha gee nti n'ozu ya.

4.2 Mmechi

Asusu di nnukwu mkpa na ndu ndi mmadu maka na o bu n'asusu ka mmadu si eziputa echiche, mmetuta na mbunuche ya n'ebe ndi ozu no. Na nzikorita ozi, a na-ewebata emereme nsinokwu. Emereme nsinokwu a gbasara iji asusu mee ihe. O gafere usoro okwu na nghota okwu e kwuru wee ruo n'etu

okwu e kwuru siri metuta onodu a no na ya. Ihe nke a putara bu n'okwu o bu la e kwuru nwere ihe kpatara e ji kwuo ya nke na-adabere n'onodu a no wee kwuo ya. Mgbe o bu la okwuu gwara onu ihe, ntumanya bu na onu nwere ihe a turu anya n'aka ya o ga-eme. O buru na o mee ya di ka okwuu si kwuo a mara na nzikorita ozi di ire. Ma o buru na o meghi ka okwuu si kwuo, a mara na nzikorita ozi adighi ire. Na ngwucha, iwebata emereme nsinokwu di mfe ga-aka mee ka nghota na mmekorita di n'etiti okwuu na onu karja iwebata emereme nsinokwu ndi na-agbagwoju anya.

4.3 Aro

E nweela otutu ihe e derela n'emereme nsinokwu n'asusu Bekee ma o dibeghi etu ahụ n'asusu Igbo. Nwanchocha na-atu aro ka ndi nkuzi na ngalaba asusu na omenala Igbo gbaa mbu mee ka e nwee ihe odide n'ebe o di ukwuu gbasara emereme nsinokwu n'asusu Igbo ka e wee nwee otutu ihe e derela na ya di ka o di n'asusu Bekee.

Aro ozu nwanchocha na-atu bu onye choru iji ozi mmadu ziri mee nchocha kwesiri ino ebe a no zie ya bu ozi ka inweta etu o si zie ozi ahụ diri ya mfe. Ozokwa, ndi e ji okwu ha agba izu n'asusu na omenala Igbo ga-eleba anya n'otutu aha e nyere mkpuruokwu di n'ime emereme nsinokwu a ma mee ka ha nwee otu aha a kporo ha karja ikpo ha aha di iche iche

Edensibia

- Anagbogu, P., Mbah, B. M. & Eme, C. A. (2010). *Introduction to linguistics (2nd ed.)*. Awka: Amaka Dreams Publishers.
- Anidobe, C. J. (2014). "The pragmatics analysis of Prof. Batho Okolo's speech on the 14th matriculation."

- Edemedede semina maka nchoro nkwete Ph.D. na ngalaba Linguistics, Mahadum Najjiria, Nsuka.
- Chimezie, G. (2008). "Analyzing communication and culture as semiotics". *Journal of Nigerian Languages and Culture* 10(2) ihu 273 – 282.
- Echebima, G. (2005). *A textbook of Igbo linguistics*. Owerri: Asumpta Press.
- Ibeh, F. U. (2017). "Ntucha okwu njirimee di ka o si metuta okwu nne gwara nwa ya na-aga be di ohuu." *N'Ekwe Journal*. 4(2). ihu 123 – 131.
- Lyons, J. (1970). *New horizon in linguistics*. Harmondsworth: Penguin.
- Lyons, J. (1977). *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mbah, B.M., Mbah, E. E., Ikeokwu, C. N., Okeke C. O., Akaeze, C. M., Onu J. O., Eze, E. A., Prezi, G. O. & Odii, B. C. (2013). *Igbo Adi-Igbo-English, English-Igbo dictionary of linguistics and literary terms*. Nsukka: University of Nigeria Press.
- Mbata, C. O. (2013). "Analysis of speech acts in Igbo: A study of traditional and Christian marriage rite." Edemedede maka nkwete Ph.D. na ngalaba amumamu Igbo, Afrika na Eshia, Mahadum Nnamdi Azikiwe, Awka.
- Ndimele, O. M. (2007). *Semantics and the frontiers of communication (2nd ed.)*. Port Harcourt: University of Port Harcourt.
- Onwudiwe, G. E. & Ugochukwu, C. N. (2012). "Language as a vehicle for Cultural/Transmission: The Case of Igbo language." *N'OJA: An International Journal of Igbo, African and Asian Studies*. (1) ihu 2 – 10.

- Syal, P. & Jindal, D. C. (2013). *An introduction to linguistics*. Delhi: PHI learning.
- Tubbs, S. L. & Moss, S. (1991). *Human communication*. New York: McGraw Hill.
- Udemmadu, T. & Umezi, P. (2017). "The language of the sacraments of the catholic church: Austin and Searle's model." *International Journal of religion and human relations*. 19(1), ihu 107 – 130.
- Wilson, R. (1992). *Mass media, mass culture: An introduction*. New York: McGraw Hill.

MGBAKWUNYERE I

GLQZ

Nwanchocha si n'Ọkaasusu na Igbo Adị weta ọkpurukpu okwu ụfọdụ o jiri dee ederede ya. Ọkpurukpu okwu ndị a bu ndị enwebeghi aha ọhanaeze maọbu ndị ọkaasusu kwekọritara a ga-akpo ha. E dere okwu ndị a n'Igbo ma nye mputara ha na Bekee ka o wee nyere ọhanaeze aka ighota ihe odee bu n'uche. Ngu e nyere ha bu 1, 2, 3, 4, 5 di ka ha si puta ihe n'ederede a.

nghota okwu/amumamechiche	-semantics
amumamu ndinoru	-pragmantics
emereme nsonokwu/okwu njirimee	-speech acts
ntucha	-analysis
agwa	-acts
nka emereme	-performative acts
agwa ekwumekwu/okwuputa	-locutionary act
agwa onunu/njirimee	-illocutionary act
agwa nsinekumekwu/nghota onuu	-perlocutionary act
atutu ndimkpa	-relevance

atụtụ nchọputanezie	-	truth condition theory
atụtụ njirimee		-use theory
atụtụ emereme nsonokwu		-speech act theory
atụtụ nghọta ụbụbọ/nsonye n'ụbụbọ		-co-operative
principles		
iwu nhanole		- maxim of quantity
iwu nkwenzezi		- maxim of quality
iwu adịmmkpa/iwu ndabara		- maxim of relevance
iwu ndomanya		- maxim of manner
onọdụ adimire		- felicity conditions
onọdụ nkwadobe		-preparatory conditions
onọdụ nkwenzezi		-sincerity conditions
onọdụ ndịmkpa		-essential conditions
iwu nkwa		-breach of commitment
njantule		-data

MGBAKWỤNYERE II

MRS. OBIANO'S SPEECH ON CHILDREN'S DAY CELEBRATION ON 27TH MAY 2018 FROM THE INTERNET.

THEME: "CREATING SAFE SPACES FOR CHILDREN"

I congratulate you young ones on this year Children's Day celebration. Children are the future of the country and her pride, hence, they must be groomed with utmost care and protection by everyone.

"Creating Safe Spaces for Children" was very apt and could not have been chosen at a better time than now that the

country was plagued by uncertain future that threatens her future and stability.

In spite of glaring challenges that have put more pressure on families, we can't ignore the fact that the future belongs to our children and they will become product of what we sow in them.

Therefore, let us show them love by creating safe and conducive spaces where we can teach them the truth, to imbibe the fear of God and manifest it always.

I commend the efforts of the government aimed at providing safety cushions for children through 'Child-Friendly Policies' that have been domesticated in Anambra State.

I urge you parents not to be deterred by daily challenges but rather strive to shield the children from the vagaries of life by ensuring that the home front becomes a heaven of peace, just as I charged the children to remain focused on your studies and learn good conducts at home and in the society.

Caring Family Enhancement Initiative (CAFÉ) programme would remain steadfast in its support by government's initiatives and sustenance of advocacy for good maternal and child health care while pressing for other safety-nets for the well-being of the children in homes and across the state.

Once again, happy Children's Day celebration.

MGBAKWUNYERE III

OZI ORIAKU OBIANO ZIRI UMUAKA N'UBOCHI
NCHETA UMUAKA NA MEE 27, 2018

ISIOKWU: "IKEPUTA OHERE DI MMA MAKA
UMUAKA."

Ana m ekele unu bu umuaka n'emume ncheta ubochi umuaka nke afọ a. Umuaka bu olile anya mba o bula, ya kpatara na a ga-azu ha nke oma ma mekwaa ka onye o bula chekwaa ha. "Ikeputa ohere di mma maka umuaka bu ihe dabara nke oma ikwu ya karija ugbu a ala anyi na-aria oria amaghi ihe echi ga-abu nke na-eji agam n'ihu na nkwudosi ike ha egwu.

N'agbanyeghi nsogbu, ma nke na-ebukwasi otutu ezi na ulo ibu, anyi agaghi echezọ nke bu eziokwu, o bu umuaka ka a na-elegara anya n'odinihu tinyere na ha ga-abu mkpuru o bula anyi kunyere n'ime ha.

Ya bu, ka anyi gosi ha ihunanya site n'ikeputara ha ohere na ebe ka mma anyi ga-anọ kuziere ha eziokwu, kunye mmuo egwu Chineke ma na-egosiputa ya oge niile.

Ana m eweliri mbọ goomentị na-agba aka n'elu n'ikewaputara umuaka ebe di mfe n'atumatu imeta umuaka oyi a kporo "Child Friendly Policies" na Bekee nke a guzobere na Steeti Anambara.

Ana m ario ndi nne na nna ka unu ghara inwe nkoropu obi n'ihe mgbakasi ahụ nke ubochi kama gbasienụ mbọ ike igbochi umuaka na ibi ndu oke ochicho site n'ime ka ezinaulo buru ala eze nke udo maka ha. Di ka m na-agwa umuaka na-

agbasinụ mbọ ike n'akwụkwọ unu ma na-amụkwa ezi omume n'ụlọ ma n'obodo unu.

Amụmamụ ilezi Ezinaụlọ na nkwalite ya nke a kpọrọ “Caring Family enhancement Initiative” na Bekee (CAFÉ) n'aha ichafụ ga-akwụdosi ike n'ikwado gọọmentị n'atumatụ na ikwụdosi ike na nkwado maka ezi ahụike nne na nwa ebe ọ na-agbakwa mbọ ezi nchekwa maka ezi ahụike ụmụaka malite n'ezinaụlọ ruo na steeti.

N'ikpeazụ, ana m asị unu ụbọchị ncheta ụmụaka ọma.